

Nurse With Wound

14.4.2010 A2 str. 16 Hudba
petr ferenc Divadlo Archa

Když je psychedelie nevyzpytatelná

V den pálení čarodějnic Praha poprvé zažije koncert legendárních šašků a strašáků hudebního dada, skupiny Nurse With Wound. Na festivalu Stimul.

„Prachmizerný surrealismus,“ říká o své tvorbě Steven Stapleton, v původním znění – cod surrealism – to zní ale mnohem sugestivněji a páchne to produkty moře, všeobjímajícími zeměpisnými dálkami i přibývajícím počtem atmosfér v hlubinách jediné lidské mysli.

Třiapadesátiletý výtvarník, sběratel desek, a jak o něm řekl vydavatel Jon Wozencroft, „odjakživa poustevník“ se coby vůdce proměnlivého kolektivu Nurse With Wound stal možná trochu nechtěnou ikonou britského elektronického undergroundu. Jeho malou „scénou“ je takzvaný skrytý rub Anglie, jak nazval publicista David Keenan svou knihu o NWW a spřízněných, rovněž personálně poměrně volných a prolínajících se skupinách Current 93 a Coil.

Milovník bizarních alb Stapleton od puberty nashromáždil obrovskou sbírku obskurních vinylů – musely na nich být dlouhé skladby, pokud možno žádné vokály, obal jednoznačně psychedelický či spojený se světem mysl proměňujících substancí. V sedmdesátých letech se v Německu motal kolem krautrockových kapel, své celoživotní vášně, a snad jim navrhl i několik obalů alb. A v roce 1979 se – s dvěma podobně postiženými sběrateli – ocitl v nahrávacím studiu (kde předtím jako písmomalíř vyráběl nápisy na dveře): těch přibližně padesát minut kočičiny vyluzované na klavír, elektrickou kytaru, malé harmonium a nejrůznější cinkátka, která trojice nehudebníků do studia přivlekla, bylo na rychle založené značce United Dairies vydáno na LP s názvem hovořícím o příslovečném dadaistickém setkání deštníku a šicího stroje na operačním stole. Pětisetkusový náklad byl záhy vyprodán a jeden recenzent desku označil za něco, proti čemu je i vysoce experimentální krautrocková klasika Faust Tapes „čajíček“, a ohodnotil ji místo hvězdičkami pěticí otazníků. A co víc (pozor, legenda!), obal alba ukrýval seznam kapel, které nováčci Nurse With Wound považovali za své vzory. Tento NWW list, ve kterém prý je i pár vymyšlených jmen, se v průběhu let stal slavnou pomůckou adeptů sběratelství hudebních obskurností a může nás zajímat, že na něm figurují i Plastic People.

Kapitola, která odbočí...

Bylo jasné, že podobný přístup k nahrávání již nelze zopakovat, a z Nurse With Wound se (až na pár výjimečných událostí) stal studiový projekt, pečlivě operující s lékárnicky odvažovanými porcemi hluků, ruchů a hudebních citací – na pátém albu Homotopy To Marie, které Stapleton natočil sám a které považují za jeho vůbec nejlepší dílo, zazní i útržek alba slovenských Collegium Musicum Konvergenzie. U tohoto alba stojí za to se zastavit podrobněji – nejen kvůli jeho kvalitám, ale také abychom se pokusili popsat, čím je Stapletonova hudba a estetika tak výjimečná. Předně se nebojí sebeextrémnějších zvukových poloh, jak dokládá úvodní skladba sestávající z velké části z kraválu poškozené aparatury. Nechce však být jen extrémní v duchu elektronického noise (debutová kazeta nejslavnějšího noisera Masamiho Akity alias Merzbowa byla přibližně ve stejné době nahrána podobně), a tak o několik desítek minut dále najednou zaslechneme pár taktů dechovky zcela neústrojně přilepených na konec rozměrnější kompozice. Smysl pro atmosféru a působivé využití nalezeného mluveného slova ukazuje titulní skladba desky, složená z napjatého cinkání činelů a opakujícího se úryvku jakéhosi dialogu: dcerka mluví patrně o zlém snu, matka ji ostře napomene: nebuď naivní, miláčku. Připočtíme spoustu dalších záhadných zvuků a bizarní koláže, jimiž Stapleton svá alba doprovází, a máme před sebou lahůdku pro každého, komu lpění na jediném žánru připadá příliš svazující a jednotící, ne-opakovatelná atmosféra naprosto stěžejní.

Nurse With Wound totiž nejsou všežraví programově, jejich někdejší výpůjčky a stylová promiskuita byly jen prostředkem, jak dosáhnout cíle, nikoliv manifestem estetiky recyklace či samoučelného eklekticismu. Možná proto se o nich nehovoří jako o průkopnících hry na vazbící mixážní pult – na trojalbu Soliloquy For Li lith (1988) nebyly použity jiné nástroje – a smetanu slízl Toshimaru Nakamura. Taktéž album the Sylvie And Babs Hi-Fi Companion (1985), sestavené z útržků elpíček s easy listeningem, se, ač by bezesporu mohlo, nedočkal uznání v rámci kategorie plunderphonics. Nechci zde malovat strašlivý obraz historické křivdy, jen poukázat na to, že Stapleton se prezentuje něčím jiným, méně snadno popsatelem a (i komerčně a piárově) uchopitelným, než je pouhá „přehlídka zbrani“: srovnajme si jeho práci s dílem „hráčů na tabletop kytaru“, „hudebníků na hračky“, „virtuosek na ‚vyprázdněný‘ sampler“ a mnoha dalších hvězd současného improvisingu, které se prezentují v první řadě svým nástrojem. Není to jen případ Nurse With Wound, ale je dobré – ač proti výše zmíněným nechovám žádnou antipatii – si občas uvědomit, že zdánlivá výjimečnost není zas tak výjimečnou. Jak snadné by bylo srovnat „virtuosku na ‚vyprázdněný‘ sampler“ s nějakým tím „Paganinim hardrockové kytary“... Konec odbočky.

...a návrat

A protože tohle všechno začalo na přelomu sedmé a osmé dekády, bývají Nurse With Wound často řazeni k právě vzedmuté vlně industriální hudby. Stapleton, i když nahrával například s drsnými Whitehouse, to nerad slyší, a proto se v roce 1992 rozhodl s žánrem navždycky skoncovat a natočit album *thunder Perfect Mind*, jehož úvodní skladba *Cold* je pravidelným rytmickým výplachem převážně z kovových zvuků. Jako by říkal publiku: tak dobrá, tady to máte, stačilo. Od té doby (druhým stálým členem souboru se zrovna stal zvukař a hudebník Colin Potter) je zvuk Nurse With Wound méně roztříštěný a svých děsivých, komických, kosmických i snivých účinků dosahuje poučenějším, uvolněnějším způsobem.

Ač se k industrialu nikdy nehlásil, zanechal v něm Stapleton hlubokou stopu tím, že naočkoval publikum i mladší hudebníky svou láskou k umění meziválečné avantgardy, surrealismu, dada, hravě rafí nované erotice a míchání vysokého s nízkým. Počet epigonů nurseovské estetiky, která se stala jedním ze zdánlivě nutných kánonů žánru, mluví za vše.

Pane jo, moře

Počet Stapletonových alb jde do stovek, takže je všechna nelze zmínit ani telegrafii cky. Pár doporučení: *Salt Marie Celeste* z roku 2003 je sugestivní hodinovou zvukovou studií pomalého tonutí, která byla po svém vydání přirovnávána ke slavné kompozici Gavina Bryarse *Sinking Of the Titanic* a časopis *Wire* ji vyhlásil svou deskou roku. Brzy po něm následoval další mořský projekt, série alb *Shipwreck Radio*, která Stapleton a Potter natočili na norském souostroví Lofoty původně pro rozhlasové vysílání. Samozřejmě nejde o běžné terénní nahrávky, zazní místní dechovka i povídání o albech *Grateful Dead*, úvodní mlácení do boku staré lodi připomene *thunder Perfect Mind* i bušení *Einstürzende Neubauten* do stěn vodojemu či hru německého doyena industrialu *CO Caspara* na kovový člun zapomeutý po válce v jeskyni jednoho norského thordu. Před dvěma lety Stapleton s novou spřízněnou duší v podobě dalšího britského charismatického vtípálka *Andrewa Lilese* konečně popustil uzdu své lásce k lounge music, tropicalii a vůbec easy listeningu a vydal album *Huffi n' Rag Blues*, které se má ke kavárenské hudbě podobně jako lynchovské americké maloměsto k běžnému maloměstu.

V roce 2005 začali Nurse With Wound po dvaceti letech koncertovat. Uvedli se stylově, mezi preparáty deformací a uměním někdejších chovanců vídeňského kdysi blázince a nyní anatomického muzea *Narrenturm*. Stapleton a Potter se obklopili dvěma mladšími hudebníky, jejichž estetika je Nurse With Wound nemálo ovlivněna, kteří ale také mají vlastní hlavu: *Andrewem Lilesem* a *Matthewem Waldronem*. V Arše s nimi vystoupí i občasný spolupracovník *Petr Vaštl*, zvaný *Aranos*, invenční multiinstrumentalista a Stapletonův soused z irské vesnice.

Nurse With Wound + Aranos. **Divadlo Archa** 30. 4. 2010.